

АРТЪР КЛАРК ЧАСОВОЯТ

Превод от английски: Венелин Мечков, 1998

chitanka.info

Следващия път, когато при пълнолуние Луната е разположена високо в южната част на небето, огледайте внимателно десния ѝ край и позволете на очите си да се плъзнат на север по кривата на диска. Някъде на два градуса от него ще забележите малък тъмен овал — всеки човек с нормално зрение с лекота може да го открие. Намира се на голямата равнина, една от най-красивите на Луната, известна като Mare Crisium — Море на кризите. Диаметърът ѝ е от около триста мили и почти изцяло е обградена от пръстен от величествени планини. Не бе посещавана от хора, преди да се появим в нея в края на лятото на 1996 година.

Експедицията ни бе многочислена. Разполагахме с две тежки товарни ракети, които бяха пренесли нашите припаси и оборудване от основната лунна база в Морето на спокойствието, разположена на около петстотин мили. Ползвахме и три малки ракети, чието предназначение бе да осигуряват транспорта на кратки разстояния, непреодолими от наземни транспортни средства. За щастие голямата част от Морето на кризите е плоска. В него отсъстват често срещаните другаде опасни огромни пукнатини, както и големи кратери и планини. Решихме, че мощните ни гъсенични всъдеходи ще ни откарат без усилия където и да е.

Тогавя бях геолог — или селенолог, ако държите на точността — и отговарях за групата, изследваща южната част на морето. За седмица бяхме изминали стотина мили покрай подножието на планините, образували преди няколко милиарда години брега на древното море. Когато на Земята животът бе възниквал, тук бе умирал. Водите постепенно отстъпвали по склоновете на красивите хълмове, докато накрая изчезнали в празното сърце на Луната. Равнината, която пресичахме, някога е била покрита от половин миля вода. Днес единствена следа от нея е скрежът, който понякога може да се открие в пещерите, недокоснати от слънчевата светлина.

Бяхме започнали пътешествието си в началото на бавното лунно зазоряване и до залеза оставаше почти седмица земно време. Пет-шест пъти на ден излизахме от всъдехода по скафандри, за да търсим интересни минерали и да поставим пътни знаци за бъдещите пътешественици. Възприемахме пътешествието като нещо делнично. В изследването на Луната няма нищо опасно или дори вълнуващо. В херметизираните си всъдеходи можеше да живеем спокойно цял месец,

а ако се сблъскахме с някакви големи неприятности, винаги можехме да извикаме помощ по радиото и да изчакаме да бъдем избавени от някой космически кораб.

Току-що казах, че в изследването на Луната няма нищо вълнуващо, обаче това, разбира се, не е вярно. Гледката на невероятните планини, така различни от полегатите и огладени земни хълмове, никога не омръзва. Когато започнахме да заобикаляме носовете и полуостровите на изчезналото море, все още не знаехме на какво ново великолепие ще се натъкнем. Цялата южна част на Морето на кризите представлява широка делта, където някога десетина реки са достигали океана. Навярно са били захранвани от силните дъждове, стичали се по планинските склонове в краткотрайния вулканичен период от младостта на Луната. Възприемахме всяка от тези древни долини като предизвикателство, като покана да се изкачим по непознатите висоти. Предстояха ни обаче още сто мили път, така че можехме да си позволим само копнежа по височините, които щяха да бъдат покорени от други.

На борда на всъдехода ползвахме земно време и точно в 22:00 часа щяхме да изпратим последното радиопослание до базата и да приключим работния ден. Навън лунните скали щяха да продължат да бъдат обгаряни от слънчевите лъчи, но за нас това време щеше да бъде нощ докато се събудим осем часа по-късно. След това някой от нас щеше да приготви закуската, а после бръмченето на електрическите самообръсначки щеше да се смеси с късовълновите предавания от Земята. Когато каютата се изпълни с миризмата на пържена наденица, понякога ти е трудно да повярваш, че не се намиращ в собствения си свят. Всичко в такива моменти ти изглежда уютно и нормално, ако се изключи чувството за лекота и бавната скорост, с която падат предметите.

Този път бе мой ред да приготвя закуската в ъгъла на главната кабина, която използвахме за столова. След всички тези години си спомням много добре този момент, тъй като радиото току-що бе излъчило любимата ми уелска мелодия „Дейвид от Уайт Рок“. Нашият водач вече се намираще навън и оглеждаше гъсениците. Помощникът ми Луис Гарнет бе на контролното табло и записваше нещо в дневника.

Както бях застанал до тигана и очаквах, подобно на всяка земна домакиня, надениците да се сдобият с кафява корица, започнах

автоматично да оглеждам планинските зъбери, покриващи целия южен хоризонт. Краищата им изчезваха от погледа отвъд него в източна и в западна посока. Създаваше се впечатлението, че се намират на една-две мили от всъдехода, обаче знаех, че най-близката планина бе на двадесет мили от нас. На Луната, естествено, разстоянието не пречи да се забележат детайлите. Там отсъства почти невидимата мараня, която омокотява и понякога даже изменя контурите на всички отдалечени неща на Земята.

Планините бяха високи десет хиляди стъпки и се извисяваха почти вертикално над равнината, сякаш преди векове някое подземно изригване ги бе изстреляло през разтопената лунна кора в посока към небето. Подножието дори и на най-близката от тях бе невидимо, тъй като се намираще отвъд хоризонта. Луната е много малък свят и той бе само на две мили разстояние.

Вперих поглед в планинските върхове, непокорени от човека. Още преди появяването на живот на Земята те са станали свидетели на това как океаните се оттеглят мрачно в своите гробници, отнасяйки със себе си всякакви надежди и обещания за обитаем свят. Слънчевата светлина, обливаща тези зъбери, дразнеше зрението. Непосредствено над тях обаче бяха застинали немигащи звезди, украсяващи небе, по-черно от земното небе в зимна нощ.

Тъкмо отклоних поглед, когато с периферното си зрение забелязах металически блясък, появил се на хребета на голям нос, който се бе прострял на тридесет мили навътре в морето откъм запад. Бе лишена от размери светеща точка, подобна на звезда, изчегъртана от небето от някой от острите зъбери. Реших, че слънчевите лъчи достигат до очите ми, като се отразяват в някаква плоска повърхност. Такива неща се случват. Когато Луната е във втората си четвърт, земните наблюдатели понякога могат да видят как големите планински вериги на океана Процеларум излъчват синьо-бяло сияние. Всъщност тогава слънчевите лъчи се отразяват от склона им и прескачат от един свят в друг. Изпитах желание да узная що за скала може да блести така ярко тук, отидох в наблюдателната кула и завъртях нашия четириинчов телескоп в западна посока.

Това, което видях, събуди моето любопитство. Телескопът бе доближил върховете на половин миля разстояние, но обектът, отразил слънчевите лъчи, бе все още твърде малък, за да бъде разгледан добре.

Останах с чувството обаче, че притежава някаква необяснима симетрия, и освен това върхът, върху който се намираше, сякаш бе подравнен. Дълго време наблюдавах сияещата загадка, като напънах зрението си, докато миризмата на изгоряло, разнесла се откъм столовата, ми даде да разбере, че надениците ни напразно бяха пропътували четвърт милион мили.

Цялата сутрин, докато продължавахме пътешествието си в Морето на кризите и наблюдавахме как западните планини се издигат все по-високо в небесата, премина в спорове. Те продължиха да се водят по радиото и в моментите, когато излизахме навън в космически скафандри. Спътниците ми твърдяха, че, естествено, на Луната никога не е съществувал разумен живот. Единствените живи създания на повърхността на нашия спътник бяха няколко примитивни растения и недотам дегенериралите им прадеди. Това го знаех не по-зле от всеки друг, обаче има моменти, когато един учен не трябва да се бои да стане за посмешище.

— Вижте какво — казах им най-сетне, — аз така или иначе ще се изкача там горе. Ако не за друго, то за да постигна душевен мир. Тази планина няма и дванадесет хиляди стъпки, което се равнява на две хиляди стъпки при земната гравитация, така че за да я изкача ще ми бъдат достатъчни двадесет и четири часа. И без това открай време съм мечтал да се изкача на тези планини, а сега си имам чудесно оправдание.

— Ако не си счупиш врата, ще станеш за смях на цялата експедиция — каза Гарнет. — А пък планината ще я кръстят „Глупостта на Уилсън“.

— Няма да си счупя врата — отвърнах уверено. — Някой от вас случайно да си спомня кой пръв покори върховете Пико и Хеликон?

— Ти тогава не беше ли по-млад? — попита любезно Луис.

— И сега мога да изкачвам планини — отвърнах с достойнство.

В същата нощ придвижихме всъдехода на половин миля от планината и си легнахме рано. Гарнет, опитен катерач, който често ме бе придружавал при други изкачвания, реши да дойде с мен. Водачът на всъдехода с удоволствие остана да го пази.

На пръв поглед скалите изглеждаха непреодолими, обаче всеки човек, свикнал на височини, лесно щеше да се справи с тях в един свят, където всичко тежи само една шестинка от нормалното си тегло.

Истинските опасности на лунния алпинизъм се крият в прекомерната самоувереност — падане от шестстотин стъпки височина на Луната означава не по-малко сигурна смърт от падането от сто стъпки височина на Земята.

Спряхме да си починем на широка седловина, извисяваща се на четири хиляди стъпки над равнината. Самото изкачване не бе трудно, обаче мускулите ми бяха напрегнати от непривичното натоварване, така че си отдъхнах с удоволствие. Всъдеходът в подножието на планината приличаше на малко метално насекомо. Преди да започнем следващото изкачване съобщихме местонахождението си на водача.

Скафандрите осигуряваха приятна свежест, тъй като охладителната им инсталация успешно се справяше както с жестокото слънце, така и с излишната топлина, отделяна от телата ни. Почти не разговаряхме, ако се изключат кратките реплики, с които уточнявахме маршрута си. Не знам какви мисли витаеха в главата на Гарнет — нищо чудно да бе решил, че това е най-безразсъдното приключение в живота му. В такъв случай щях почти да се съглася с него, обаче удоволствието от изкачването, съзнаването на факта, че никой не бе минавал преди мен по този път, както и възбудата, предизвикана от уголемяващата се пред очите ми панорама, за мен бяха повече от достатъчно възнаграждение.

Струва ми се, че не бях особено развълнуван, когато видях пред нас скалната стена, която преди това бях разгледал от тридесет мили разстояние с помощта на телескопа. Извисяваше се на около петдесет стъпки над главите ни, и там горе, на платото, се намираше обектът, примамил ме в тази пустош. По всяка вероятност там щях да открия само някаква скала, счупена преди векове от падащ метеорит и отразяваща с все още гладката си повърхност светлината, обливаща неизменното лунно безмълвие.

Върху стената нямаше за какво да се заловим, така че ми се наложи да използвам котва. В уморените ми ръце сякаш се вляха нови сили, когато завъртях въжето с тризъбата метална котва и я захвърлих нагоре, в посока към звездите. Първият път не успя да се закачи за нищо и бавно падна при нас, когато дръпнах въжето. Едва при третия опит зъбите ѝ се впиха в повърхността така здраво, че и общият ни напън не успя да я отмести.

Гарнет ме погледна въпросително и разбрах, че искаше той да се изкачи пръв. Усмихнах му се през стъклото на скафандъра и поклатих глава. Бавно, без да бързам, започнах последното изкачване.

Дори и в скафандър тук тежах само четиридесет фунта, така че се изтеглих нагоре с ръце, без да си правя труда да използвам краката си. Когато достигнах ръба, спрях за миг и махнах с ръка на партньора си, след което се прехвърлих върху площадката, изправих се и погледнах напред.

Навярно разбрахте, че до този момент бях почти напълно убеден, че нямаше да открия нищо странно или необичайно. Почти, но не съвсем. Именно обзелото ме съмнение ме бе докарало тук. Е, съмнението изчезна, но същинската изненада започна.

Бях застанал на плато с дължина около сто стъпки. Някога е било гладко — прекалено гладко, за да е от естествен произход — но метеоритите, бомбардирани го неизмерими еони, бяха нарушили целостта на неговата повърхност. Площадката е била изравнена, за да послужи за пиедестал на една блестяща структура с пирамидална форма, висока два човешки ръста и вградена в скалата подобно на гигантска многолика скъпоценност.

Вероятно през първите няколко секунди не съм усетил нищо. След това обаче сърцето ми се изпълни с вълнение и със странна и неизразима радост. Обичах Луната и сега вече знаех, че бледите мъхове на Аристарх и Ератостен не бяха единствената форма на живот, която тя бе познала в младостта си. Старото предположение на първите лунни изследователи, което всички приемаха скептично, се оказа вярно. В крайна сметка, лунна цивилизация действително бе съществувала и аз пръв я открих. Това, че бях закъснял за срещата с нея с може би сто милиона години, не ме разтревожи. Важното бе, че все пак се явих.

Разумът ми започна да функционира нормално, да анализира и да задава въпроси. Какво представляваше обектът — постройка или светилище? Или нещо друго, за което в моя език не съществува дума? Ако бе сграда, защо бе издигната на такова недостъпно място? Дали пък не бе храм? Опитах се да си представя как жреците на някакъв странен култ напразно отправят молби към боговете си да ги спасят, докато животът на Луната изтича от умиращите океани.

Направих десетина стъпки към обекта, за да го разгледам по-добре, но вътрешното чувство ми подсказа, че не трябва да отивам прекалено близо до него. Притежавам известни познания по археология, така че се опитах да отгатна културното равнище на цивилизацията, изгладила тази планина и поставила върху нея блестящите огледални повърхности, които все още ме караха да примигвам.

Помислих си, че това можеше да е дело на египтяните, стига техните строители да бяха притежавали материалите, използвани от тези много по-древни от тях архитекти. Тъй като обектът не бе голям, не ми дойде наум, че може би наблюдавам творението на една раса, по-напреднала от моята. Мисълта, че на Луната бе съществувал разум, бе твърде голяма, за да мога лесно да я усвоя. А и гордостта не ми позволяваше да направя последната, унизителната стъпка.

След това забележах нещо, от което косата на тила ми настръхна. Нещо банално и невинно, което мнозина навярно въобще нямаше да забележат. Както вече казах, повърхността на платото бе нацърбена от метеорити. Освен това бе покрита с няколко инча от космическия прах, който винаги се натрупва върху повърхността на световите, лишени от вятър. Както прахът, така и драскотините внезапно завършваха при един широк кръг, обграждащ пирамидата, сякаш невидима стена я защитаваше от опустошението на времето и от бавните, но непреставаци бомбардировки от Космоса.

Някой крещеше в слушалките ми и съобразих, че Гарнет от доста време ме вика. С неуверени стъпки отидох до края на скалата и му дадох знак да се изкачи, без да му казвам нищо. След това се завърнах при окръжността, изписана върху праха. Взех към скала и внимателно го подхвърлих към блестящата загадка. Ако след прекосяването на невидимата бариера камъкът бе изчезнал, нямаше да се изненадам. Той обаче сякаш се удари в гладка повърхност с формата на полукълбо и бавно падна на земята.

Тогава разбрах, че наблюдавах нещо, чиято древност бе непостижима за собствената ми раса. Това не беше сграда, а машина, която се защитаваше със сили, отпразвили предизвикателство към вечността. Тези сили, каквито и да бяха, все още съществуваха, и може би се бях приближил повече, отколкото трябваше. Спомних си за всички радиоактивни излъчвания, които човек бе уловил и укротил

през миналия век. Не изключих вече да съм обречен, подобно на човек, навлязъл в смъртоносното безмълвно сияние на незащитен атомен реактор.

Спомням си, че тогава се обърнах към Гарнет, застанал неподвижно до мен. Стори ми се, че бе потънал в собствените си мисли, така че не го обезпокоих, а отидох до края на площадката и се опитах да подредя своите. Пред мен се простираше Морето на кризите — добре познато ми, макар и странно и неразбираемо за повечето хора. Повдигнах поглед и видях полумесеца на Земята, потънала в звездната си люлка, и се замислих какво ли бяха укривали нейните облаци във времето, когато непознатите строители бяха приключили своята работа. Дали изпълнените с изпарения джунгли на Карбоновия период и неясно очертаните брегове, до които са допълзвявали първите земноводни, за да завоюват земята? Или нещо още по-древно, дългото безмълвие преди появяването на живота?

Не ме питайте защо не отгатнах истината по-рано. Истината, която сега изглежда очевидна на всички. При началната си възбуда от откритието прибързано реших, че този кристален призрак е бил изграден от раса, свързана с далечното минало на Луната. Внезапно обаче започнах да мисля друго, като убедеността ми не престана да нараства — това нещо бе така чуждо на Луната, както и самият аз.

За двадесет години изследвания не открихме други следи на живот освен няколко дегенерирани растения. Нито една лунна цивилизация, дори и обречена, нямаше да остави само единствено свидетелство за своето съществуване.

Погледнах отново блестящата пирамида и съобразих, че няма нищо общо с каквото и да е, свързано с Луната. Изведнъж бях обхванат от глупашки истеричен смях, предизвикан от свръхвъзбудата и свръхнапрежението. За миг си представих, че малката пирамида ме заговаря: „Съжалявам, но и аз не съм отгук“.

Бяха ни необходими двадесет години, за да пробием невидимия щит и да достигнем до машината, скрита зад кристалните стени. Това, което не успяхме да разберем, го разрушихме с дивашката мощ на атомната енергия. По-късно видях частите, намирали се в прекрасното сияйно нещо, което бях открил в планината.

Те не ни говорят нищо. Механизмите, от които е образувана пирамидата — ако въобще са механизми — са дело на технология,

намираща се далеч отвъд нашия хоризонт. Може би е технология, свързана с парафизични сили.

Загадката става още по-вълнуваща днес, когато вече достигнахме до останалите планети и разбрахме, че единствено Земята е люлка на разумен живот в нашата Вселена. Невъзможно бе и машината да е била изградена от някоя изчезнала земна цивилизация. Дебелината на слоя метеоритен прах на платото ни позволи да установим възрастта на съоръжението. Било е поставено там преди животът да напусне земните океани.

Когато нашият свят е бил на половината от днешната си възраст, нещо, дошло от звездите, прекосило Слънчевата система, оставило това свидетелство за своето преминаване и продължило. Преди да я разрушим, машината е продължавала да изпълнява функциите, възложени ѝ от нейните създатели. Ще изложи догадката си.

В Млечния път има близо сто хиляди милиона звезди и днешните ни височини отдавна са били достигнати и задминати от други раси, живеещи върху планети, кръжащи около други слънца. Тези ранни цивилизации, появили се едва ли не след зората на сътворението, са били господари на една млада вселена и са посетили малък брой светове. Едва ли ще ни е по силите да си представим самотата им. Самотата на богове, вперили поглед в безкрая, без да открият никого, с когото да споделят своите мисли.

Сигурно са изследвали звездните рояци така, както ние изследваме планетите. Откривали са светове, обаче те са били или пусти, или заселени от пълзящи и лишени от разум създания. Такава е била и нашата Земя — димът на могъщите вулкани все още е покривал небесата ѝ, когато първият кораб на народа от света на зората се появил откъм бездната отвъд Плутон. Задминал замръзналите външни светове, тъй като знаел, че животът не е част от тяхната съдба. Спрял се при вътрешните планети, греещи се на слънчевия огън и очакващи началото на своята история.

Тези скитници навярно са огледали внимателно Земята, движеща се в безопасност в тясната зона между огъня и леда, и са разбрали, че тя е любимото дете на Слънцето. Тук в някое далечно бъдеще трябвало да се появи разум. Предстояло им обаче да посетят безброй други звезди и не знаели дали ще им се наложи да минат отново оттук.

Заради това оставили часовой. Един от милионите часовои, разпръснати из цялата Вселена и наблюдаващи всички светове с шансове за живот. Оставили фар, дълго време търпеливо съобщаващ факта, че още никой не го е открил.

Може би вече разбрахте защо кристалната пирамида е била оставена на Луната, а не на Земята. Строителите ѝ не искали да се занимават с раси, намиращи се на дивашка фаза на развитие. Нашата раса щяла да ги интересува единствено, ако успеела да докаже способността си да оцелее, да прекоси пространството и напусне Земята, нашата люлка. Всички разумни раси рано или късно трябва да се сблъскат с това предизвикателство. То е двойно предизвикателство, тъй като е свързано както с овладяването на атомната енергия, така и с уменията да се направи избор между живота и смъртта.

След като преминахме през този кризисен период, беше само въпрос на време да открием пирамидата и да я отворим. Тя престана да излъчва сигнали и това ще бъде забелязано от наблюдателите, следящи Земята. Може би те ще пожелаят да окажат помощ на нашата младенческа цивилизация. Те обаче са стари, навярно много стари, а старите нерядко изпитват болезнена завист към младите.

Когато отправям поглед към Млечния път се чудя от кой ли звезден рой ще се появят пратениците. Моля да извините баналното ми сравнение, обаче ние вече включихме сигналната инсталация и сега ни остава само да чакаме.

Не мисля, че ще ни се наложи да чакаме дълго.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.